

РЕЦЕНЗИЯ

относно конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“,
обявен в ДВ (бр. 39 от 16.05.2017 г.):

Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.1. Филология

(Теория и история на литературата)

Кандидат в конкурса: доц. д-р Евдокия Борисова

Вносител – проф. д.ф.н. Цветан Раковски

ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

I. Данни за конкурса. Конкурсът за заемане на академичната длъжност „професор“ е обявен съобразно ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане в ШУ „Еп. Константин Преславски“. До момента на официалното заседание на научното жури са проведени всички изискуеми от закона обсъждания, взети са коректни решения за конституиране на процедурата и нейните органи – в съответни Заповеди на г-н Ректора, назначаващи процедурата, членовете на научното жури и неговите заседания.

II. Данни за кандидата. В конкурса участва един кандидат – доц. д-р Евдокия Боянова Борисова. Тя представя като свой принос списък с научна продукция, датирана след присъждането на академичната длъжност „доцент“: 34 статии, 11 студии, 3 учебни помагала, 3 монографии – нека уточня, че монографиите са първопроходни текстове, защото: 1) това са първи научни изследвания на посочените проблеми – за мелодрамата в TV сериал, за важен дял от творчеството на О. Памук и теоретическата обосновка на балканския литературен процес („Литературите ни“), монография, която има претенциите да бъде хабилитационен труд). 2) От друга страна трите монографии са обединени от общия балканистичен контекст – такъв, какъвто го конципират телевизията и художествената литература в ролята им на важни антропософски *инструменти* на постмодерната ни култура.

Доцент Борисова преподава задължителни и избираеми дисциплини на студенти от различни специалности в сферата на хуманитарното университетско обучение. За безспорната евристична стойност на приложенияте за конкурса трудове говори и високото наукометрично число: посочени са 19 разноформатни текста (статии, монографии, помагала), които са вкарани в научен оборот в 73 позовавания и цитирания. Коефициентът 3,84 сам по себе си красноречиво артикулира стойността на научните търсения на доц. Борисова.

Другите характеристики на кандидата (роля в изследователски начинания, създаване на научни програми, иновационни дела, участие в университетски проекти и пр.) са лесно доказуеми, отразени са в съпътстваща документация и няма да се ангажирам с тях.

III. Описание на научните трудове. В приложенияте изследователски ангажименти на доц. Борисова след 2008 г. се очертават 2 полета: медийно-жанроложко и литературоведско-компаративистко. Но и в двете надделява филологическата гледна точка. Още повече, че в книгите си авторът не спира да мисли и въобразява социологическите аспекти на телевизионния продукт и на литературния текст.

Монографиите и отделните статии на кандидата имат такава двойствена ориентация не само заради изместването на обучаващите интереси, а и заради логичното разширяване на научното поприще на доц. Борисова – извън контекстите на чисто литературоведското знание, извън средата на високохудожествената културна форма. Защото нахълтването в дебрите на мелодрамата и то телевизионна, и то турска, това е вече индикация за смяна на гледането: от високата литература към низовите редове на телевизията, както и от безспорното романово лице на героя към спорния телевизионен сантиментално-глазиран супермен.

Прави впечатление как след присъждането на академичната длъжност доцент кандидатът разширява интересите си, отваряйки хоризонта от тясно теоретическото (примерно: почерка на модерната

българска драма) към социалното лице на художествените езици – тяхната рецептивна съдба, но и културологическа направеност (процесуална съдба, интертекстови диалози, тематизация, водещи метаге-рои, архетипна основа и пр.).

В този смисъл са попаденията на изследователя: тя постоянно опитва да реконструира момента на „разделението на езиците“ на литературата (общ генокод на Балканите, но и мълчаливи, че и свенливи диалози, което говори и за нарочното безмълвие-замлъкване като рефлекс на недоверието), но и коментира точно нейните (литературните) вписвания в медийния ресурс на телевизията.

IV. Научни приноси. Всяка от приложените статии има своя научна стойност, за което свидетелстват и заглавията на сборниците, където са публикувани. От друга страна обаче, се вижда, че след 2011 г. интересите на Евдокия Борисова еволюират, „изместват“ се, като обхващат все по-убедено (убедително) балкански образцови автори (Памук, Казандзакис, Кадаре, Мутафчиева...). Да обясни къде и в какво се таи тяхната канонична стойност е най-малкото, което един изследователски проект може да постигне. Доц. Борисова старателно определя докъде се простира и как се разколебава оригиналното (самобитното) в контекста – в такъв смисъл са търсенията на общото, сравнително близкото, непоклатимото в културния процес.

От тази гледна точка работата върху романите на Орхан Памук е първата цялостна интерпретация (2011), която недълго след 2006 г. включва нобеловите лауреатски текстове („Джевдет бей...“, „Сняг“, „Името ми е червен“), добавяйки постнаградни творби като „Музей на невинността“. Турският нобелист е основен автор и в актуалното изследване („Литературите ни“, 2017), което, освен че преговаря творческия жест на Памук да възбуди диалог между Изтока и Запада, вкарва в ретроспективен сравнителен анализ такива опорни за балканския литературен процес сюжети като „Кой доведе Дорунтина“ – „Бялата крепост“ – „Капитан Михалис“ – „Случаят Джем“.

Все пак „На ръба между Изтока и Запада“ е книга не само и не толкова за големите романи на Орхан Памук – и слава Богу. Това е изследване, в същността на което е положен сложният разговор между езиците на литературна Европа (Флобер, Калвино, Еко, Барнс...) и спокойната, по ориенталски разтеглива и мелодична наративна линия на турския романист. В 2011 г. Евдокия Борисова като че има задачата да се подготви чрез междутекстовото разговаряне на Памук за по-обемните мълчаливи диалози на балканските автори в „Литературите ни“ (2017). Така от литературоведската игра на световите, на границите и езиците (основата на книгата за Памук) се стига до проблема „световност“, „балканските литератури като част от световната литература“. Това е вече проблем както от процесуален характер, така и проблем на литературния канон.

Ще си послужи с термин от „Мелодрамата...“ – „естетическа модалност“. [И тъй като ще го ползвам след малко, тук посочвам смисъла му.] Когато обсъжда възможностите на текста да обладае екрана и да стане медия, масово възприеман продукт от екрана, Евдокия Борисова претегля именно естетическите му потенциали – доколко и докъде ще се разтегли образецът (текстът), за да картографира територията на вкуса на среднестатистическия рецепиент. Причината е в антиципацията – не телевизията произвежда мелодрамата, а обратно: мелодрамата присвоява телевизията. Защото паспортът на сантименталното (мелодраматичното) сочи вече към 250-годишна възраст. Но мелодрамата не успява да отчете какво губи, ставайки телевизионен сериал – най-напред изчезва нейната сантиментална литературност. След това се самоотстранява читателят. А това е непоправимо.

В случая става дума и за още нещо – как се формира един медиен жанр под напора на естеството на самата медия: да има всички възможности да снизи първоизточника (текста, сценария, романа) чрез технологии и да го тиражира. Защото телевизията масовизира киното, което си присвоява (законно или не?!) функциите да бъде изкуство.